

Hawlaha Barashada Madaxa Banaan ee Awooda ama Goynta Internetka

Liiska soo socda ee waxqabadyada barashada waxaa bixiya Dugsiyada Dadweynaha Highline qoysaska haddii ay dhacdo

koronto ama internet la'aan. Marka hagaha loo gudbiyo ardayda waxqabadyada madaxbannaan, fadlan isticmaal waxqabadyada waxbarasho ee lagula taliyay. Hawlahaan waa in la adeegsadaa goorta koronto ama goynta internetka ayaa carqaladeysa awooda ardayga si uu u helo waxbarashadooda fog fasalka ama qalabka koorsadooda.

Dugsiga hoose

Fasalada PreK-2

Akhris-qoris

- Akhriso buug, ama qof weyn baa kuu akhrinaya buug. Kadib:
  - Tiri tirada ereyada jumlad ahaan uga jira buugga.
  - Tiri oo dhaho tirada shibbane ee eray.
  - Raadi ereyo aragti ah oo aad baranayso.
  - Jilaa sheekada.
  - Sheekada dib ugu sheeg ereyadaada.
  - Ku sharrax jilayaasha, dejinta, dhacdooyinka ugu waaweyn ee sheekada ereyadaada (u sheeg qof ku saabsan astaamaha ugu waaweyn, meelaha, iyo bilowga, dhexda, iyo dhammaadka sheekada ereyadaada).
  - Sheeg fikradda guud iyo faahfaahinta sheekada.
  - Sawir ka samee ama wax ka qor qeybta aad ugu jeceshahay sheekada.
  - Sheeg ama qoro dhammaad ka duwan sheeko.
  - Saadaali waxa sheekada ku dhici lahaa haddii dabecadu ka duwanaan lahayd. (Ka fikir dabecad cusub oo aad sheekada ku darto. Maxaa ku dhici doona dabecadaada cusub?)
- Sawir ama wax ka qor maalintaada. U sheeg ereyo ama sawirro:
  - Maxaad sameysay
  - Maxay sameeyeen dadka kale ee qoyskaaga ah?
  - Sidee dareentay?
- Ku meer meer gurigaaga, ama oggolaansho adigoo la jooga qof weyn, socod ku soo wareeji xaafaddaada.
  - Sawirro ka qaad ama sawirro sawirro waxaad aragtay.
  - Aqoonso oo samee ama sawiro liistada waxyaabaha ku jira gurigaaga ama xaafaddaada oo ah shaqsiyad samaysay iyo alaab dabiici ah.
  - Sawir ama wax ka qor socodkaaga. U sheeg ereyo ama sawirro:
    - Maxaad ogaatay?
    - Maxaad su'aalo ka qabtaa gurigaaga ama waxyaabaha ku saabsan xaafaddaada?
    - Sideed u malaynaysaa in gurigaaga loo dhisay ama dhismeyaal kale oo xaafaddaada ku yaal laga sameeyay?

Xisaab

- **Raadi saacad. Kadib ka fikir:**
  - Imisa daqiiqo ayey noqon doontaa ilaa quraacda; ilaa qadada; ilaa cunto fudud; ilaa casho; ilaa show aad jeceshahay TV.
  - La soco inta daqiiqo ee ay kugu qaadaneeyso inaad aqriso buug. Go'aami wakhtiga ay noqon doonto haddii aad mar kale akhrido buugga.
  - La soco inta daqiiqo ee ay kugu qaadaneeyso inaad sameeyso howlo maalmeedka, sida qubayska ama qubeyska, labbisashada, cadayashada, ama quraacda / qadada / cashada. Haddii aad bilowdo shaqo caadi ah 9:00 AM, saacadee ayay noqonaysaa marka aad dhammayso? Immisa daqiiqo oo wadar ah ayey kugu qaadataa inaad sameeyso dhammaan howlaha joogtada ah?
- **Soo hel aalad cabbir ah** sida talis, miisaanka dhejiska ama usha mitirka. Haddii aadan haysan qalab cabbiraadda caadiga ah, dooro wax aad isticmaasho, sida buug ama kabo. Kadib ku cabir walxaha ama qolalka qalabka cabirka.
- **Tiri walxaha ku jira qolkaaga.** Immisa shey oo wadar ah ayaa jira? Immisa ayaa ah qeybaha alaabta guriga? Immisa ayey yihiin alaabada dharka? Immisa ayey yihiin alaabada carruurtu ku ciyaarto Immisa ayey yihiin noocyada kale ee walxaha?
- **Kala sooc sheyga qolkaaga.** Dooro sida loo kala sooco walxaha sida nooc ahaan, midab ahaan, cabir ahaan, ama isticmaal ahaan.
- **Magaca dhamaan qaababka gurigaaga.** Samee liistada qaababka sida buug = leydi; dusha sare ee habeenkii = laba jibbaaran; baaquli = goobaabin / cirif; waaskada = oval.
- **Ka raadi qaabab gurigaaga ah.** Sawir qaababka aad hesho.

Dhexe (Fasalada 3-5)

Akhris-qoris

- **Akhriso ama dhagayso buug:**
  - Qor, sawir ama la wadaag xubin qoyskaaga ah dib ugu celinta sheekada ereyadaada adigu.
  - Sharaxaad ku bixi jilayaasha, dejinta, dhacdooyinka ugu waaweyn ee sheekada ereyadaada adigu ereyadaada.
  - Sheeg fikradda guud iyo faahfaahinta sheekada.
  - Wax ka qor qeybta aad ugu jeceshahay sheekada. Sharax sababta ay u ahayd qaybta aad ugu jeceshahay.
  - Soo koob sheekada, oo ay ku jiraan jilayaasha, dejinta, dhacdooyinka ugu waaweyn, iyo fariinta qoraaga.
  - Xullo mid kamid ah jilayaasha ugu waaweyn. Wax ka qor caqabadaha ama dhibaatooyinka dabeecadda soo food saartay iyo sida ay u xalliyeen caqabadaha ama dhibaatooyinka.
  - Sheeg dabeecad ka socota sheekada, ka dibna dabeecadda uga duwanaa hab uun. Dib u qor sheekada, adoo hubinaya inaad sheekada ugu badasho qaabab haboon dariiqa aad dabeecada u badashay.
  - Qor sheeko dhammaad ka duwan.

- **Akhriso qoraal aan sheeko lahayn. Kadib:**
  - Soo koob qoraalka, oo ay ku jiraan fikradaha muhiimka ah ee aad baratay.
  - Isbarbar dhig qoraalka aan sheekada ahayn iyo sheeko sheeko la mid ah. Wax ka qor sida sheekadu u saxday waxyaabaha markii la barbar dhigo xaqiiqooyinka aan qormooyinka lahayn. Wax ka qor halka uu qoraaga qoraalka sheeko xorriyadda ugu qaatay xaqiiqooyin.

- **Qor sheeko sheeko, gabay, ama ciyaar.** Haddii aad qorto riwaayad, u jilo dadka ku nool gurigaaga.

- **Wax ka qor maalintaada. Wadaag:**
  - Maxaad sameysay
  - Maxay sameeyeen dadka kale ee qoyskaaga ah?
  - Dareen nooc ee ah ayaa soo maray? Sidee dareenkaagu saameyn ugu yeeshay sida aad wax u qabatay ama waxaad dooratay inaad sameyso? Sababta
  - Maxaad dooran lahayd inaad si kadis ah u qabato berrito ama mustaqbalka iyada oo ku saleysan khibradaada maalinta aad wax ka qorayso?

- **Ku meer meer gurigaaga, ama oggolaansho iyo qof weyn, ku dhex soco xaafaddaada.**
  - Sawirro ka qaad ama sawir sawiro cilmiyaysan (oo wata sumado!) Waxaad aragtay.
  - Aqoonso oo samee liistada waxyaabaha ku jira gurigaaga ama xaafaddaada oo ah shaqsiyad samaysay iyo alaab dabiici ah. Xullo mid ka mid ah walxaha oo ka qor si faahfaahsan adigoo isticmaalin magaca sheyga dhabta ah; adeegso luqadda sharaxaadda badan ee suurtoogalka ah iyadoo ujeedadu tahay in qof kale awood u yeesho inuu kuu sheego waxa uu shaygu yahay.
  - Sawir ama wax ka qor socodkaaga. U sheeg ereyo ama sawirro:
    - Sideed u malaynaysaa in gurigaaga loo dhisay ama dhismeyaal kale oo xaafaddaada ku yaal laga sameeyay?
    - Maxaad su'aalo ka qabtaa gurigaaga ama waxyaabaha ku saabsan xaafaddaada?
    - Maxaad ogaatay?

Xisaab

- **Abuur ciyaar xisaab isticmaasha:**
  - kaararka
  - qadaadiic
  - laadhuu
  - maacuunta wax lagu cuno, fijaannada, saxammada, iwm.

- **Raadi cunto karinta - buug ku saabsan cuntada ama sanduuqa cuntada, boorso ama qasacad.**
Ka dibna labanlaab, saddex-jibaar, ama afar-laab cunnada karinta oo go'aanso inta unug ee walax kasta loo baahan doono.

- **Xulo lambar. Dhis isleegyo u dhigma tiradaas.**
Isku day inaad isticmaasho isku dar ah +, -, x iyo ÷. (Tusaale: Lambarkaygu waa 4. $2 + 2 = 4$. $5 - 2 + 1 = 4$. $16 - 8 \div 2 = 4$. $4 \times 4 = 16$. $4 + 4 = 8$. $4 - 4 = 0$. $4 (4 + 4) = 32$.)
- **Ka raadi qaabab gurigaaga, joornaalada, buugaagta.** Samee liistada qaababka aad hesho. Sharax qaababka, sheeg inta xaglo, dhinacyada iyo wejiyada (haddii qaabku yahay 3-cabbir) ay leeyihiin.

Kale

- **Wax ka dhiso shey gurigaaga dhexdiisa ah. Wax ka qor nidaamkaaga:** Maxaad dooratay inaad dhisto maxaadse u dooratay? Alaab noocee ah ayaa loo baahnaa? Qalab noocee ah ayaad adeegsatay, haddii ay jiraan? Tallaabooyin noocee ah ayaad qaaday si aad u dhisto wax soo saarkaaga dhammaaday?
- **La socio oo sharax cimilada.**
  - U fiirso jawiga saacad kasta, waxna ka qor waxa aad aragtay.
  - Qeex heerkulka saacad kasta (isticmaal heerkulbeeg ama ikhtiraac nidaam kuu gaar ah oo lagu ogaanayo sida uu u kulul yahay ama u qabow yahay)?
  - Haddii dabayl jirto, waa maxay xawaaraha dabaysha iyo xaggee bay uga socotaa?
  - Waa maxay roobab aad aragto? Go'aamiso nidaam lagu cabbirayo roobka iyo la socoshada mugga muddo 12-saac iyo 24-saacadood ah oo waqtiga ah.

Dugsiga Dhexe iyo Sare

- **Akhriso buug.** Kadib:
  - Soo koob sheekada, oo ay ku jiraan jilayaasha, dejinta, dhacdooyinka ugu waaweyn, iyo fariinta qoraaga.
  - Wax ka qor mawduuca. Waa maxay mawduuca aad aqoonsatay? Xaqsoor mawqifkaaga.
  - Xullo mid kamid ah jilayaasha ugu waaweyn. Wax ka qor caqabadaha ama dhibaatooyinka dabeecadda soo food saartay iyo sida ay u xalliyeen caqabadaha ama dhibaatooyinka.
  - Sheeg dabeecad ka socota sheekada, ka dibna dabeecadda uga duwanaan hab uun. Dib u qor sheekada, adoo hubinaya inaad sheekada ugu badasho qaabab haboon dariiqada aad dabeecada u badashay.
  - Qor sheeko dhammaad ka duwan.
- **Akhriso qoraal aan sheeko lahayn.** Kadib:
  - Soo koob qoraalka, oo ay ku jiraan fikradaha muhiimka ah ee aad baratay.
  - Isbarbar dhig qoraalka aan sheekada ahayn iyo sheeko sheeko la mid ah. Wax ka qor sida sheekadu u saxday waxyaabaha markii la barbar dhigo xaqiiqooyinka aan qormooyinka lahayn. Wax ka qor halka uu qoraaga qoraalka sheeko xorriyadda ugu qaatay xaqiiqooyin.
- **Qor sheeko sheeko, gabay, ama ciyaar.** Haddii aad qorto riwaayad, u jilo dadka ku nool gurigaaga.

- **Ku meer meer** gurigaaga, ama oggolaansho iyo qof weyn, ku dhex soco xaafaddaada.
  - Aqoonso oo samee liistada waxyaabaha ku jira gurigaaga ama xaafaddaada oo ah shaqsiyad samaysay iyo alaab dabiici ah.
  - Xullo mid ka mid ah walxaha oo ka qor si faahfaahsan adigoon isticmaalin magaca sheyga dhabta ah; adeegso luqadda sharaxaadda badan ee suurtoogalka ah iyadoo ujeedadu tahay in qof kale awood u yeesho inuu kuu sheego waxa uu shaygu yahay.
- **Qor warqad ra'yi ah oo ku saabsan dhacdo hadda jirta.** Gaar ahaan:
  - Soo koobo dhacdada hada socota. Maxaa dhacaya? Xaaladda sidee ahayd?
  - Tixgeli labada dhinac ee dhacdo taagan oo wax ka qor aragtiyada kala duwan.
  - Samee fikrad adiga kuu gaar ah oo ku saabsan dhacdada, oo sheeg aragtidaada. Bixi dood macquul ah si aad u taageerto fikirkaaga.
- **Qor sheeko sheeko ah nooca aad jeceshahay.**
- **Ku qor ereyada hees aad jeceshahay** - ama heesta oo dhan, ama heesaha uun. Kadib:
  - Sifee macnaha ereyada adiga. Maxay ereyadaani kuu soo jiitaan? Fariin nooc ee ah ayey kuu soo diraan?
  - Dib u qor ereyada.

Xisaab

- **Abuur ciyaar xisaab isticmaasha:**
  - kaararka
  - qadaadiic
  - laadhuu
  - maacuunta wax lagu cuno, fijaannada, saxammada, iwm.
- **Raadi cunto karinta - buug ku saabsan cuntada ama sanduuqa cuntada, boorso ama qasacad.**
Ka dibna labanlaab, saddex-jibaar, ama afar-laab cunnada karinta oo go'aanso inta unug ee walax kasta loo baahan doono.
- **Xulo lambar. Dhis isleegyo u dhigma tiradaas.**
Isku day inaad isticmaasho isku dar ah +, -, x iyo ÷. (Tusaale: Lambarkaygu waa 4. $2 + 2 = 4$. $5 - 2 + 1 = 4$. $16 - 8 \div 2 = 4$. $4 \times 4 = 16$. $4 + 4 = 8$. $4 - 4 = 0$. $4 (4 + 4) = 32$.)
- **Ka raadi qaabab gurigaaga, joornaalada, buugaagta.** Kadib...
  - Samee liistada qaababka aad hesho.
  - Sharax qaababka, sheeg inta xaglo, dhinacyada iyo wejiyada (haddii qaabku yahay 3-cabbir) ay leeyihiin.
  - Soo hel aagga iyo wareegga qaab kasta adoo adeegsanaya aaladda cabbiraadda caadiga ah (tusaale, taliyihii) ama aaladdaada cabbiraadda u gaarka ah (tusaale, kabo, qalin).
- **Sawir iyo / ama dhisaan tirooyinka joomatari.** Wax ka qor sifooyinka qaababkan. Sharax tirada xaglaha, dhinacyada, iyo / ama wejiyada. Sharax wadarta tirada darajooyinka qaab kasta, iyo sidaad tan ku go'aansatay.

- **Adeegso qalab cabbiraya nooc ka mid ah** - tusaalooyin: taliye, mitirka dhejiska, tusaha taleefankaaga, ama xitaa shay aan kala sooc lahayn U adeegso qalabka si aad u cabirto wareegga, aagga, iyo mugga qolkaaga, iyo / ama qolalka gurigaaga ku yaal. Haddii aad isticmaaleyso shay aan sugnayn, u beddelo cabirka aaladda mitir. Haddii aad isticmaaleyso 12 "taliye caadi ah oo aan laheyn wax tilmaamayaal mitir ah, ku beddelo dhammaan cabirrada halbeegyo mitir ah.
- **Samee, maamul iyo sawir garaafis adiga oo adeegsanaya dadka gurigaaga jooga.**

Kale

- **Dalbo rukhsad ka dibna, ku soo ururi shay gurigaaga u baahan in la dhiso.**
- **Dalbo rukhsad, ka dibna, isku day inaad ku hagaajiso shay gurigaaga ka mid ah oo jabi kara.**
- **Kala hadal xubnaha qoyska shaqooyinkooda ama shaqooyin kala duwan, ka dibna qor qoraal kooban oo ku saabsan wadhadalkaaga. Su'aalaha la weydiinayo:**
  - Waa maxay xirfadaha ama aqoonta looga baahan yahay xirfaddaada?
  - Maxay yihiin xulashooyinka xirfadeed ee aad sahamisay?
  - Haddii aad beddeli lahayd xirfadaha, maxaad dooran lahayd? Sababta?